

України погіршується. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/82108> 7. Единий соціальний взнос (Україна). Електронний ресурс. Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/social/> 8. Белова А.І. Соціальна відповідальність бізнесу як фактор конкурентного переваги в стратегічному розвитку організації. ІХ Всеросійська науково-технічна конференція СПУ Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.conf.sfu-kras.ru/conf/mn2013/report?memb_id=6015. 9. Носова О.В. Економічна безпека підприємства в умовах мережевої економіки [Текст] / Носова О.В., Маковоз О.С. // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр. / Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі; Харків, 2012. – Вип. 1(15) Ч. 1. – с. 224-229. 10. Клеман К. «Флексибельність по-руськи»: сгибаемые и несгибаемые работники [Текст] / Клеман К. // Социологический журнал. – 2007. - №4.– С.75-96. 11. Государство в меняющемся мире: ставка на эффективность [Текст] // МЭ и МО. – 2001.– №6. –С.113. 12. Ожигина В.В. Государственное регулирование социальной ответственности бизнеса в странах Западной Европы [Текст] / Ожигина В.В., Чайковская Ю.В. // Науч. труды ДонНТУ. Сер.экономическая. – Вып.32-1.–2008.–С.106-166.

Bibliography (transliterated): 1. Tertyshnyj S.A. *Institucional'nye osnovy tenevoj jekonomiki sovremennoj Rossii. Problemy sovremennoj jekonomiki*, № 4 (40), 2011; 2. *Dannye Ministerstva jekonomiki Rossii. Jelektronnyj resurs*. Rezhim dostupa: www.economy.gov.ru/; 3. *Diagnostika rossijskoj korruptcii. Sociologicheskij analiz* Jelektronnyj resurs. Rezhim dostupa: www.indem.ru/; 4. Svetun'kov S. G., Vyshinskaja T. L. *Kompleksnoznachnoe modelirovanie tenevoj jekonomiki v sfere vneshnej trgovli Ukrainy* // BIZNESINFORM.– 2013.–№10.–S.86-92. 5. *Ekonomichni naslidki 2013: podatkovij tisk zapinjac ekonomiku — majzhe polovina pidpriemstv e zbitkovimi*. Jelektronnyj resurs. Rezhim dostupa: <http://agravery.com/3262>; 6. *Evropejs'ka biznes asociacija: podatkovaja sistema Ukraini pogirshuet'sja*. Jelektronnyj resurs. Rezhim dostupa: <http://tyzhden.ua/News/82108> 7. *Edinyj social'nyj vznos (Ukraina)*. Jelektronnyj resurs. Rezhim dostupa: <http://index.minfin.com.ua/index/social/> 8. Belova A.I. *Social'naja otvetstvennost' biznesa kak faktor konkurentnogo preimushhestva v strategicheskomo razvitiu organizacii*. ІХ Vserossijskaja nauchno-technicheskaja konferencija SPU Jelektronnyj resurs. Rezhim dostupa: http://www.conf.sfu-kras.ru/conf/mn2013/report?memb_id=6015. 9. Nosova O.V. *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva v umovah merezhevoj ekonomiki* [Tekst] / Nosova O.V., Makovoz O.S. // Ekonomichna strategija i perspektivi rozvittuku sfery torgovli ta poslug : zb. nauk. pr. / Hark. derzh. un-t harchuvannya ta torgovli; Harkiv, 2012. – Vip. 1(15) Ch. 1. – s. 224-229. 10. Kleman K. *«Fleksibil'nost' po-russkij»: sгибаемые и несгибаемые работniki* [Tekst] / Kleman K. // Sociologicheskij zhurnal. – 2007. - №4.– S.75-96. 11. *Gosudarstvo v menjajushhemsja mire: stavka na jeffektivnost'* [Tekst] // MJe i MO. – 2001.– №6. –S.113. 12. *Ozhigina V.V. Gosudarstvennoe regulirovanie social'noj otvetstvennosti biznesa v stranah Zapadnoj Evropy* [Tekst] / Ozhigina V.V., Chajkovskaja Ju.V. // Nauch. trudy DonNTU. Ser.jekonomicheskaja. – Vyp.32-1.–2008.–S.106-166.

Надійшла до редколегії 03.04.2014

УДК: 339. 137. 2

О.В. МОСТЕНЕЦЬ, аспірант Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк;
Л.М. ЧЕРЧИК, д-р.екон.наук, проф., Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ РЕГІОНУ

У статті обґрунтовано доцільність формування конкурентного потенціалу рекреаційної системи регіону. Розглянуто підходи до трактування конкурентного потенціалу, запропоновано авторське визначення сутності конкурентного потенціалу рекреаційної системи регіону як складової сукупного потенціалу, що максимально враховує цільові орієнтири розвитку рекреаційної

системи регіону в певному середовищі, її сильні та слабкі сторони, можливості та загрози зовнішнього оточення, забезпечує формування та утримання конкурентних переваг, які визначають рівень її конкурентоспроможності. Визначено ознаки, мету, основні завдання формування конкурентного потенціалу рекреаційної системи, його структуру, яка включає ресурсний (рекреаційний, земельний, інфраструктурний, інвестиційний, інформаційний, трудовий, виробничий, екологічний), ринковий та управлінський потенціали.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентні переваги, рекреаційна система регіону, конкурентний потенціал.

© О.В. Мостенець, Л.М. Черчик, 2014

Постановка проблеми в загальному вигляді її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Одним з основних завдань забезпечення конкурентоспроможності є виявлення, систематизація та аналіз тих зовнішніх і внутрішніх чинників та ресурсів, які дозволяють сформувати конкурентні переваги на довгострокову перспективу. На протидію зовнішнім чинникам, на які рекреаційні заклади та підприємства впливати не можуть, внутрішні елементи, які визначають потенціал рекреаційної системи регіону, є об'єктом регіонального управління і основою для визначення конкурентного потенціалу певного об'єкта. Саме елементи конкурентного потенціалу доцільно розглядати як об'єкт управління конкурентоспроможністю рекреаційної системи регіону (РСР), оскільки в практичній діяльності це дозволяє суттєво звузити управлінські зусилля, акцентуючи увагу на основних позиціях, які забезпечать успіх і не розпоршувати інвестиційні та матеріальні ресурси, а отже, дає можливість зберігати або збільшувати конкурентоспроможність РСР у довгостроковому періоді.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. У науковий обіг першим ввійшов термін «конкурентний потенціал підприємства», вивченню якого присвятили праці К. Воблий, В. Вейц, С. Струмліні, І. Отенко, І. Злидень, Я. Барібіна, Л. Шимановська-Діанич, В. Сімонова та інші. Проте досі не існує однозначного трактування його поняття, його змістовного наповнення відповідно до різних об'єктів дослідження, визначення структурних складових. Подальшого розвитку потребують теоретичні та методичні підходи до його ідентифікації та оцінки.

Цілями статті є обґрунтування теоретико-методичних підходів до визначення сутності конкурентного потенціалу рекреаційної системи регіону, виявлення та характеристика його складових.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Значною мірою конкурентоспроможність визначається здатністю підприємства виживати в умовах постійної конкуренції завдяки більш продуктивному використанню ресурсів, тому значна частина визначень конкурентного потенціалу спирається саме ресурсний підхід, зокрема:

– це комплексно утворена характеристика, яка складається із постійно взаємодіючих факторів і потреб досягнення конкурентних переваг, яка досягається через функції управління та виступає у цьому випадку факторним ресурсом, який об'єднує і

спрямовує дії всіх чинників, що забезпечують формування конкурентоспроможності підприємства (В. Сімонова) [1];

- це комплексна порівняльна характеристика потенціалу, яка відображає ступінь переваги сукупності індикаторів якості використання ресурсів та організації взаємозв'язків між ними, що визначають ефективність потенціалу на певному ринку в певний проміжок часу, щодо сукупності індикаторів підприємств-аналогів (Н. Краснокутська) [2];

- сукупність параметрів, що визначають можливість (потенціал) і здатність організації ефективно функціонувати на ринку (утримувати або збільшувати свою ринкову частку, мати достатньо високий рівень рентабельності) в перспективі (М. Портер) [1];

- властивість об'єкта, що характеризується ступенем реального чи потенційного задоволення їх конкурентної потреби порівняно з аналогічними об'єктами, що діють на тому ж ринку (Р. Фатхудінов) [3];

- сукупність наявних конкурентних переваг і маркетингових можливостей фірми, що мають здатність при сприятливому маркетинговому кліматі трансформуватися в конкурентні переваги підприємства, забезпечуючи йому стійку конкурентну позицію на ринку (Л. Балабанова, А. Балабаниць) [4, с. 8];

- комплекс можливостей і ресурсів підприємства, що забезпечує отримання конкурентних переваг на ринку і досягнення поставлених стратегічних конкурентних цілей (Балабанова Л.В.) [5, с. 26];

- сукупність зовнішніх і внутрішніх по відношенню до конкурентного середовища можливостей підприємства, реалізація яких створює конкурентні переваги і забезпечує стійку конкурентну позицію на ринку (І. Балабанова) [6];

- сукупність можливостей підприємства використовувати функціональні та емоційні властивості торгової марки з метою посилення переваг в конкурентній боротьбі (Т. Загорна) [7, с. 5].

І. Балабанова вважає, що конкурентний потенціал: 1) відображає минуле, тобто сукупність властивостей, накопичених системою в процесі її становлення і таких, що зумовлюють можливість її функціонування та розвитку і набуває значення поняття «ресурс»; 2) характеризує рівень практичного використання наявних можливостей, що забезпечує розмежування реалізованих і нереалізованих можливостей, тобто частково співпадає з поняттям «резерв»; 3) орієнтується на розвиток, на майбутнє [6].

Тому одним з основних завдань забезпечення конкурентоспроможності є виявлення, систематизація та аналіз складових конкурентного потенціалу. Значна частина вчених в структуру конкурентного потенціалу включає управлінський, виробничий, фінансовий, трудовий, інформаційний, маркетинговий, ринковий, інноваційний, креативний, ресурсний потенціали. Так, І. Балабанова вважає, що структурно конкурентний потенціал є сукупністю всіх його складових: потенціалу

конкурентного оточення, потенціалу інформаційних технологій, соціально-економічних потенціалів, інноваційних можливостей, потенціалу конкурентної стратегічної спрямованості, потенціалу конкурентного інструментарію, потенціалу конкурентного рейтингу [6].

Зауважимо, що конкурентний потенціал рекреаційної системи регіону поняття нове, тому праць, які б досліджували проблеми його формування, практично нема. Тому, для визначення його сутності доцільно використати наукові підходи до формування рекреаційного потенціалу територій, якому присвячені праці О. Бейдика, Ю. Веденіна, С. Генсірука, Л. Гринів, М. Гудзь, П. Гудзя, М. Долішнього, О. Живицького, П. Жука, І. Зоріна, В. Євдокименка, Н. Коленди, В. Кифяка, Є. Котлярова, В. Кравціва, М. Мироненка, М. Нижника, М. Нудельмана, В. Преображенського, В. Руденка, І. Твердохлебова, Л. Черчик, О. Шабля і інших.

В. Руденко та М. Ігнатенко узагальнили підходи до визначення сутності поняття потенціалу: у 42 % випадків використання цього терміну означає сукупність природних умов і ресурсів, можливостей, запасів, засобів та цінностей; у 16 % – потужність виробництва, фондів, багатств, ресурсів, економічна, природна, регіону; 8 % – можливість продуктивних сил досягти певного ефекту; 5 % – потенціал природних ресурсів, розвитку господарства; 11 % – продуктивність, ефект природних багатств [8]. В. Руденко визначає природно-ресурсний потенціал території як сукупну продуктивність природних ресурсів, засобів виробництва та предметів споживання, виражену в їх суспільній споживчій вартості [9, с. 153].

О. Шаблій рекреаційний потенціал розглядає як систему природних і суспільних об'єктів, їх властивостей і відношень, які можуть використовуватись або використовуються для цілей оздоровлення чи відновлення, поповнення, розширення чи нагромадження духовних і фізичних сил людини у вільний від основного виду діяльності час [10, с.105]. Суттєвими вважаємо напрацювання Н. Коленди щодо формування стратегічного потенціалу рекреаційної системи, який вона визначає як сукупність умов і чинників, що визначають можливості розвитку рекреаційної системи регіону, формування та реалізацію її конкурентних переваг та підвищення конкурентоспроможності [11, с. 27]. Вивчаючи потенціал приморської курортно-рекреаційної території, М. Гудзь дала визначення потенціалу як здатності «природних і створених людиною економічних об'єктів переходити з існуючого (статичного) в можливий і необхідний (кінетичний) стан засобами саморозвитку ... та розвитку через вплив управління на економічні об'єкти». До того ж сам по собі потенціал без визначення мети його використання існувати не може, він визначається з позиції очікуваного результату [12, с. 24]. Потенціал території вчена визначає як здатність її суб'єктів досягати цілей розвитку з максимальним ефектом [12, с. 36]. Деякі науковці розглядають інтегральний потенціал території як сукупність усіх її ресурсів і саму територію. Як і вони, приймаємо за основу базовий (сукупний, інтегральний) потенціал РСР, який

формується під впливом певних чинників: зовнішніх (ринкові, правові, адміністративні, політичні, міжнародні), внутрішніх (споживачі рекреаційних послуг, конкуренти, ціни на послуги та ціни на ресурси). Тобто не всі елементи сукупного потенціалу забезпечують ефективний розвиток рекреаційної системи регіону, а лише ті, які найбільшою мірою визначають її конкурентні переваги та рівень конкурентоспроможності [12, с. 23]. В кожен період складається певна ситуація, згідно якої конкурентний потенціал рекреаційної системи регіону трансформується, що в кінцевому результаті забезпечує або зростання рівня конкурентоспроможності системи, або зниження, тобто втрату конкурентних переваг.

Тому конкурентний потенціал повинен спиратись на цільові орієнтири розвитку РСР в певному середовищі з урахуванням сильних та слабких сторін РСР, можливостей і загроз зовнішнього оточення. Виходячи із сказаного, конкурентний потенціал є складовою сукупного потенціалу, яка максимально враховує ці умови, забезпечує формування та утримання конкурентних переваг, які визначають рівень конкурентоспроможності рекреаційної системи регіону. Конкурентний потенціал характеризується сукупною здатністю рекреаційної системи на основі її матеріально-технічних, товарних, інтелектуальних, трудових та інших ресурсів, продукувати рекреаційні послуги того рівня і в тих обсягах, які відповідають потребам споживачів, поглинаються ринком при визначених обмеженнях як внутрішнього, так і зовнішнього характеру.

Метою формування конкурентного потенціалу РСР є забезпечення стійких конкурентних переваг та високого рівня її конкурентоспроможності.

Основні завдання формування конкурентного потенціалу: ідентифікація чинників зовнішнього та внутрішнього середовища з метою виявлення сильних сторін РСР та можливостей зовнішнього оточення; виявлення реальних та перспективних цілей розвитку РСР та ефективного використання потенціалу; розвиток тих ресурсів, які забезпечують реалізацію довгострокових цілей розвитку рекреаційної системи регіону; збільшення рекреаційних потоків та підвищення рівня задоволення населення від споживання рекреаційних послуг; підвищення прибутковості рекреаційної сфери регіону; формування ефективної системи регулювання рекреаційною сферою.

Основними ознаками конкурентного потенціалу РСР є: упорядкована відповідно до стратегічних напрямів розвитку; комплексність використання наявних можливостей; ієрархічність (складається із потенціалів вищого та нижчого порядку); здатність формувати і задовольняти рекреаційні та супутні потреби в процесі раціонального використання ресурсів і збалансованої взаємодії з навколишнім природним середовищем; формування та ефективна реалізація конкурентних переваг; оптимальне поєднання різних сегментів ринку рекреаційних послуг; гнучкість як здатність до позитивних зрушень в усіх сферах функціонування на основі наявних ресурсів та можливостей під впливом внутрішнього і зовнішнього середовища; відповідність

довгостроковим цілям і завданням розвитку рекреаційної системи регіону.

На структуру конкурентного потенціалу рекреаційної системи регіону впливають: цілі розвитку рекреаційної системи регіону; рівень конкурентоспроможності рекреаційної системи; якісний та кількісний склад компонентів сукупного потенціалу РСР; можливості управління та регулювання процесів формування та реалізації конкурентного потенціалу; гнучкість його складових; можливості та загрози зовнішнього оточення та його мінливість.

Як зазначалось, складовими рекреаційної системи регіону є рекреанти, рекреаційні умови та ресурси, рекреаційна інфраструктура, система регіонального управління та регулювання. Взявши за основу цей перелік, визначимо можливі елементи конкурентного потенціалу рекреаційної системи регіону.

Складові «рекреаційні умови та ресурси, рекреаційна інфраструктура» визначають ресурсний потенціал. В межах цього поняття виділяємо природно-рекреаційний, земельний, інфраструктурний, інвестиційний, інформаційний, трудовий, виробничий, екологічний потенціали. До природних рекреаційних ресурсів належать: мінеральні води та грязі; водні, лісові ресурси; об'єкти природно-заповідного фонду. Умовами розвитку рекреаційної сфери є сприятливі кліматичні та природно-географічні умови. Кліматичні умови забезпечують комфортність території, включаючи відпочинок, оздоровлення, лікування. Природно-географічні умови враховують площу регіону, ландшафтні особливості, місце розташування, міжрегіональні та міждержавні зв'язки. Земельний потенціал включає землі природоохоронного, історичного, рекреаційного, оздоровчого призначення.

Інфраструктурний потенціал – це можливість об'єктів рекреаційної та загальної інфраструктури забезпечувати умови рекреаційної діяльності (харчування, транспорт, зв'язок, місце проживання) та надання послуг (лікування, оздоровлення, екскурсії). Ці елементи характеризуються місткістю, надійністю, комфортністю, завантаженістю, рівнем експлуатаційної та інженерно-будівельної підготовки [12, с. 33]. Інвестиційний потенціал – це можливості, з одного боку, рекреаційних підприємств, регіону приваблювати і поглинати інвестиційні ресурси, з другого – обсяги власних, залучених та позикових ресурсів (кошти підприємств рекреаційної сфери, бюджетні кошти, кошти іноземних та вітчизняних інвесторів), які використовуються для поточних та перспективних витрат на розвиток рекреаційної сфери. Трудовий потенціал – це сукупність працівників рекреаційної та супутніх сфер діяльності, навички та здібності яких забезпечують можливості щодо формування, організації, створення належних умов для функціонування та розвитку рекреаційної системи регіону. Екологічний потенціал характеризує можливості навколишнього природного середовища забезпечувати ефективне функціонування рекреаційної системи регіону та асимілювати шкідливі речовини, результати життєдіяльності рекреантів. Виробничий потенціал стосується як рекреаційних підприємств, так і регіону загалом, і включає потужності перших і

пропускну здатність, фінансові можливості супутніх підприємств інфраструктури регіону. Інформаційний потенціал теж формується на мікро- та мезорівні і визначається як здатність підприємств, органів місцевого самоврядування формувати та використовувати інформацію для прийняття управлінських рішень та своєчасного реагування на зміни конкурентного середовища.

Сучасні ринки послуг – динамічні та мінливі, тому суб'єкти господарювання повинні пристосовуватись до нових умов та вимог ринку. Отже конкурентні переваги залежить не просто від матеріальних ресурсів, а управлінських рішень щодо забезпечення їх ефективного використання, ключових компетенцій керівників та працівників підприємств та регіону. Тобто управлінський потенціал створює передумови для формування та ефективного використання виробничого потенціалу та інших потенціалів. Управлінський потенціал можна розглядати як внутрішній ресурс РСР, що характеризується сукупним складом, кваліфікаційним рівнем працівників апарату управління, рівнем методичного, організаційного, технічного забезпечення управлінської діяльності. Тому конкурентоспроможність РСР значною мірою від реалізації цього потенціалу.

Складова «рекреанти» визначає ринковий потенціал як сукупність внутрішніх можливостей задовольняти потреби споживачів та зовнішніх як передумови формування цих потреб та можливості, виробивши певний рекреаційний продукт, просувати його на вже існуючому ринку. Ринковий потенціал доцільно розглядати як динамічну характеристику РСР, яка відображає її стан. Водночас, при виході рекреаційних підприємства на цільові ринки необхідно: забезпечити виробництво відповідних послуг; ідентифікувати множину ринків та їх потреби; визначити найбільш привабливі ринкові сегменти; створити ефективну систему просування та збуту рекреаційних послуг на визначеному сегменті ринку. Водночас, для ринкового потенціалу характерний високий рівень суб'єктивного впливу, оскільки його формування значною мірою визначається маркетинговим, креативним та інноваційним потенціалом рекреаційних підприємств та регіону загалом. Маркетинговий потенціал розглядаємо, з одного боку, як сукупний потенціал маркетингових ресурсів і маркетингових зусиль підприємств, органів регіонального самоврядування тощо для досягнення цілей розвитку РСР. Креативний потенціал можна визначити як здатність органів управління рекреаційних підприємств чи регіону до прийняття та реалізації креативних управлінських рішень, що сприяють досягненню поставлених цілей і формування унікальних конкурентних переваг за рахунок використання власних і залучених ресурсів.

При цьому ці потенціали знаходяться у взаємозв'язку один з одним. Так креативний потенціал впливає на інноваційний для генерування ідей щодо створення нових видів послуг і технологій, на маркетинговий потенціал – як джерело нових творчих рішень у сфері комунікативної політики, способів просування товарів і послуг. Ресурсний потенціал формує матеріальну базу для розвитку маркетингового та інноваційного

потенціалів і нематеріальну базу в якості людських ресурсів на креативний потенціал. Всі названі потенціали розглядаємо як складові управлінського. Формування конкурентного потенціалу рекреаційної системи регіону – це багатоступінчастий процес ідентифікації складових сукупного потенціалу для створення конкурентних переваг.

Висновки. У процесі дослідження були визначені основні наукові підходи до тлумачення таких понять як потенціал, рекреаційний потенціал, конкурентний потенціал, що дозволило обґрунтувати авторське визначення конкурентного потенціалу рекреаційної системи регіону як складової сукупного потенціалу, що максимально враховує цільові орієнтири розвитку рекреаційної системи регіону в певному середовищі, її сильні та слабкі сторони, можливості та загрози зовнішнього оточення, забезпечує формування та утримання конкурентних переваг, які визначають рівень її конкурентоспроможності. Визначено ознаки, мету, основні завдання формування конкурентного потенціалу рекреаційної системи.

Зазначене забезпечує визначення структури конкурентного потенціалу, яка включає ресурсний (рекреаційний, земельний, інфраструктурний, інвестиційний, інформаційний, трудовий, виробничий, екологічний), ринковий та управлінський потенціали. Виходячи з вище сказаного, формування конкурентного потенціалу РСР передбачає: виявлення та аналіз складових сукупного потенціалу РСР; оцінку сукупного потенціалу РСР; розробку методики аналізу та оцінювання складових потенціалів в структурі конкурентного; визначення та формування структури конкурентного потенціалу РСР; інтегральну оцінку конкурентного потенціалу; виявлення конкурентних переваг РСР; розробку стратегічних наборів реалізації конкурентного потенціалу та конкурентних переваг РСР.

Список літератури. 1. Сімонова В. С. Підходи до визначення поняття “конкурентний потенціал” та його роль у формуванні конкурентоспроможності підприємства / В. С. Сімонова. // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 6. – С. 194-197. 2. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка / Навч. посіб. / Н. С. Краснокутська. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с. 3. Фатхутдінов Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р. А. Фатхутдинов. – М. : ИНФРА, 2000. – 312 с. 4. Балабанова Л.В. Маркетинговий аудит в системі збуту : Монографія / Л. В. Балабанова, А. В. Балабанець. – Донецьк : ДонГУЕТ, 2003. – 188 с. 5. Балабанова Л. В. Маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємства: стратегічний підхід : Монографія / Л. В. Балабанова, В. В. Холод. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2006. – 294 с. 6. Балабанова Л. В. Конкурентний потенціал як основа формування конкурентних переваг / Л. В. Балабанова // Ефективна економіка. Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет. – 2014. – № 3. 7. Загорна Т. О. Управління конкурентним потенціалом торговельної марки: Автореф. дис... канд. екон. наук. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2005. – 19 с. 8. Ігнатенко Н. Г. Природно-ресурсний потенціал території: географічний аналіз і синтез / Н. Г. Ігнатенко, В. П. Руденко. – Львів : Вища школа, 1986. – 164 с. 9. Руденко В. П. Географія природно-ресурсного потенціалу України / В. П. Руденко. – Л. : Світ, 1993. – 240 с. 10. Шаблій О. Нові підходи до категорії «рекреаційний потенціал» / О. Шаблій, З. Шаблій // Проблеми регіональної політики : зб. наук. пр. – Львів, 1995. – С. 101–109. 11. Черчик Л. М. Стратегічний потенціал рекреаційної системи регіону: теорія, методологія, оцінка : монографія / Л. М. Черчик, Н. В. Колєнда. – Луцьк : ЛНТУ, 2008. – 224 с. 12. Гудзь М. В. Потенціал приморської курортно-рекреаційної території: стан і перспективи використання : монографія / М. В. Гудзь. – Донецьк : Юго-Восток, 2010. – 352 с.

Bibliography (transliterated): 1. Simonova V. S. *Pidhodi do viznachennja ponjattja “konkurentnij potencial” ta jogo rol’ u formuvanni konkurentospromozhnosti pidpriemstva* / V. S. Simonova. // Formuvannja rinkovih vidnosin v

Україні. – 2011. – № 6. – С. 194-197. **2.** Krasnokuts'ka N. S. *Potencial pidriemstva: formuvannya ta ocinka* : Navch. posib. / N. S. Krasnokuts'ka. – K. : Centr navchal'noi literaturi, 2005. – 352 s. **3.** Fathutdinov P. A. *Konkurentosposobnost': jekonomika, strategija, upravlenie* / P. A. Fathutdinov. – M. : INFRA, 2000. – 312 s. **4.** Balabanova L.V. *Marketingovyj audit v sisteme sbyta* : Monografija / L. V. Balabanova, A. V. Balabanic. – Doneck : DonGUJeT, 2003. – 188 s. **5.** Balabanova L. V. *Marketingove upravlinnja konkurentospromozhnistju pidpricmstv: strategichnij pidhid* : Monografija / L. V. Balabanova, V. V. Holod. – Doneck : DonDUET, 2006. – 294 s. **6.** Balabanova I. V. *Konkurentnij potencial jak osnova formuvannya konkurentnih perevag* / I. V. Balabanova // *Efektivna ekonomika*. Dnipropetrovskij derzhavnij agrarno-ekonomichnij universitet. – 2014. – № 3. **7.** Zagorna T. O. *Upravlinnja konkurentnim potencialom torgovel'noi marki: Avtoref. dis... kand. ekon. nauk*. – Doneck : DonDUET, 2005. – 19 s. **8.** Ignatenko N. G. *Prirodno-resursnyj potencial territorii: geograficheskij analiz i sintez* / N. G. Ignatenko, V. P. Rudenko. – L'viv : Vishha shkola, 1986. – 164 s. **9.** Rudenko V. P. *Geografija prirodno-resursnogo potencialu Ukraini* / V. P. Rudenko. – L. : Svit, 1993. – 240 s. **10.** Shabl'ij O. *Novi pidhodi do kategorii «rekreacijnij potencial»* / O. Shabl'ij, Z. Shabl'ij // *Problemi regional'noi politiki* : zb. nauk. pr. – L'viv, 1995. – S. 101–109. **11.** Cherchik L. M. *Strategichnij potencial rekreacijnoi sistemi regionu: teorija, metodologija, ocinka* : monografija / L. M. Cherchik, N. V. Kolenda. – Luck : LNTU, 2008. – 224 s. **12.** Gudz' M. V. *Potencial primors'koi kurortno-rekreacijnoi territorii: stan i perspektivi vikoristannja* : monografija / M. V. Gudz'. – Doneck : Jugo-Vostok, 2010. – 352 s.

Надійшла до редколегії 03.04.2014